

Pam Cofio?

Pwyntiau trafod:

Sut y dylem gofio?

Ydy'r gofeb ym mhentref
Trawsfynydd yn addas?

Cofeb -
i fardd?
i fugail?
i filwr?

Pam ein bod yn cofio
am Hedd Wyn neu
Ellis Humphrey Evans?

Ydy'n bwysig parhau i
gofio am rhywun fu farw
dros ganrif yn ôl?

Nid â'n ango
Ei aberth nid â heibio, - ei wyneb
Annwyl nid â'n ango,
Er i'r Almaen ystaenio
Ei dwrn dur yn ei waed o.

Englyn o waith Hedd Wyn ei hun sydd
ar y gofeb yn Nhrawsfynydd. Ond
mae'n eironig mai cyfansoddi'r englyn
i goffau ffrind iddo, D.O. Evans, a
wnaeth Hedd Wyn, ond i'r englyn gael
ei ddefnyddio bellach yn goffâd i'r
bardd ei hun.

A wyddoch chi am ffyrdd eraill y cafodd ac y mae
Hedd Wyn yn cael ei gofio?
Ai dim ond yng Nghymru y caiff Hedd Wyn ei gofio?
Beth yw'r cysylltiad rhwng Hedd Wyn a phentref
Hagebos, Fflandrys?

Y Gofeb

Cafodd y gofeb ei chreu allan o efydd gan
gerflunydd o Lundain - **L.S. Merrifield**.

Bu Merrifield yn gyfrifol am greu sawl cofeb ryfel,
chwiliwch am ddelweddau o'i waith.

Cymharwch gofeb Hedd Wyn, gyda rhai o gofebau
rhyfel eraill y cerflunydd. Oes yna bethau sy'n
debyg? Oes yna bethau sy'n wahanol?

Cofio'r Arwr

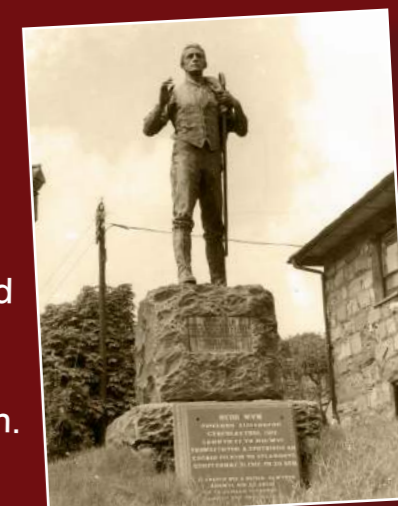
Wedi iddi ddod yn amlwg fod Hedd Wyn wedi ennill y Gadair yn Eisteddfod
Genedlaethol Cymru, Penbedw 1917, ac yntau wedi ei ladd yn y ffosydd, roedd
teimpladau cryf iawn ymysg pobl Trawsfynydd. Roedden nhw ac eraill ar hyd ag
ar led Cymru yn credu bod yn rhaid cadw'r cof yn fyw am arwr Trawsfynydd.
Bu nifer o gyfarfodydd i drefnu codi cofeb iddo yn y pentref.
Dyma englyn gan Gwilym Deudraeth * sy'n nodi'r teimpladau:

Gwnawn dŵr i filwr o fardd - yn ei Lan
Eleni heb wahardd;
Pwy warafun i'n Prifardd
Fu yn y rheng fynor hardd?

Dadorchuddio'r Gofeb

Cafodd y gofeb ei dadorchuddio gan Mary Evans, mam Ellis Humphrey Evans
ar Awst 11, 1923. Roedd tyrfa fawr wedi dod i Drawsfynydd i fod yn rhan
o'r digwyddiad, gan fod Hedd Wyn, Bardd y Gadair Ddu wedi dod yn ffigwr
poblogaidd, a'i stori drasig wedi tanio dychymyg pobl Cymru.

Nodwyd mai teyrnged i ŵr ifanc arbennig oedd y gofeb, gŵr ifanc er na chafodd
ond ychydig o addysg, a weithiodd yn galed i ddatblygu ei ddawn arbennig fel
bardd. Roedd teimlad o falchder am gamp arbennig Hedd Wyn yn gryf ymysg
pobl y fro a Chymru gyfan. Ond nid yw'r balchder hwnnw wedi diflannu chwaith.
Mae Hedd Wyn yn parhau i danio dychymyg ac i ysbrydoli pobl hyd heddiw.

Dy arwr di

I bwy fyddet ti'n codi cerflun? Pam?
Oes yna gerfluniau sy'n dal i sefyll yng Nghymru, na ddylen fod yno?
Rho feithiau i gefnogi dy farn.

Gweler Tudalen 297 *Gwae Fi Fy Myw*, Alan Llwyd, am fwy o fanylion am y penderfyniad i godi cerflun i'r bardd.

* *Gweler Gwae Fi Fy Myw*, Alan Llwyd, T.270.

Hefyd Y Brython, Medi 20, 1917, Tudalen 2.

Teyrnged Trawsfynydd:

<https://papuraunewydd.llyfrgell.cymru/view/4018720/4018722/9/Teyrnged%20Trawsfynydd> (Y Brython)

Manylion am y Cerdyn Post - Cof Gerdyn Hedd Wyn

<https://papuraunewydd.llyfrgell.cymru/view/4018838/4018842/23/Y%20Brython%20AND%20Cof%20Gerdyn%20Hedd%20Wyn>